

การศึกษาภูมิปัญญาตรว้จังหวัดสุรินทร์

A Study of Trua-Kanal Wisdom in Surin Province Thailand

สุพานิดา พรเอี่ยมมงคล¹ เชาว์ การวิชา² และเฉลิมกิต แข่งแก้ว³

Supanida Porniammongkol¹, Chao Kanwicha² and Chalermkit Kengkaew³

Received : October 8, 2020; Revised : December 28, 2020; Accepted : December 29, 2020

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อ ศึกษาภูมิปัญญาตรว้กนาลในสังคมวัฒนธรรมชาวไทย เชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ และเพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของครูภูมิปัญญาตรว้กนาล จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการเก็บข้อมูลภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตจากครูภูมิปัญญาตรว้กนาลจำนวน 4 คน คือ นายธงชัย สามสี นายเผย ศรีสวาท นายหอม จันทนุกา และนายเสร็อน มุ่งมี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์มีค่าความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ (IOC) อยู่ที่ 0.92 เก็บข้อมูลโดยการ ศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ภูมิปัญญาตรว้กนาลในสังคมวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ ตรว้กนาลเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีมี 2 สาย กำหนดประเด็นในการศึกษา คือ 1.1 ภูมิปัญญาการสร้างตรว้กนาล สามารถแบ่งขั้นตอนการสร้างตรว้กนาลได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1.1 การสร้างตลือกตรว้ 1.1.2 การขึ้นหน้ามุกตรว้ 1.1.3 การสร้างตึงตรว้และตระจีกตรว้ และ 1.1.4 การสร้างฉนากตรว้ 1.2 บทบาทและการพัฒนาลักษณะทางกายภาพของตรว้กนาล แบ่งประเด็นในการศึกษา 2 ประเด็น ได้แก่ 1.2.1 บทบาทของตรว้กนาล ตรว้กนาลเป็นเครื่องดนตรีที่ประสมอยู่ในวงดนตรี 2 วง

¹หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Master of Education Programme in Music Education, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University, Thailand; e-mail : sorrawee.p@kkumail.com

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Faculty of Education, Buriram Rajabhat University, Thailand.

³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Faculty of Education, Buriram Rajabhat University, Thailand.

คือ มโหรีและวงกันตรึม และ 1.2.2 การพัฒนา ลักษณะทางกายภาพของตรวักนาล แบ่งลักษณะทางกายภาพออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) ต่อกตรวัก (2) ด้องตรวัก และ (3) ฉนากตรวัก

2. กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของครูภูมิปัญญาตรวัก จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วยประเด็นในการศึกษา 3 ประเด็น ได้แก่ 2.1 ขั้นตอนการรับศิษย์ 2.2 ขั้นตอนการเลือกบทเพลงในการถ่ายทอด และ 2.3 ขั้นตอนกระบวนการถ่ายทอดและประเมินผล

คำสำคัญ : ภูมิปัญญา, ตรวักนาล, จังหวัดสุรินทร์

Abstract

This research aimed at (1) studying the Trua-kanal [trua.knah] wisdom in the society of people of Khmer descendant in Surin Province (2) studying knowledge transferring process of the wisdom teachers in Surin Province. Qualitative research method and field data collection were used to collect data from interviews and observations four wisdom Trua-kanal teachers in Surin province namely Mr. Thongchai Samsi, Mr. Poei Sriswat, Mr. Thom Chanthanupha, and Mr. Sareuan Moongmi. The instrument used in this research was interviews forms (Index Item-Objective Congruence (IOC) was 0.92) The data was collected by document analysis, interviews and analyzed by presenting the research results using descriptive method.

The research results were as follows:

1. The Trua-kanal wisdom in the society of people of Khmer descendant revealed that Trua-kanal was a bowed 2-string instrument. 1.1 Wisdoms in creating Trua-kanal included. There are 4 steps 1.1.1 constructing Trolok Trua. 1.1.2 weaving Mook Trua 1.1.3 constructing Dong Trua and Trajeek Trua and 1.1.4 constructing Chnak Trua. 1.2 Roles and physical structure of Trua-kanal. There are 2 main 1.2.1 The roles of Trua-kanal there are 2 main parts of Mahoree ensemble and Kan-trum ensemble 1.2.2 The physical structure there are 3 main parts of the instruments which are (1) Trolok Trua (2) Dong Trua (3) Chnak Trua.

2. The knowledge transferring process of Trua-kanal teachers in Surin province there are 3 steps 2.1 The Preparation step 2.2 Song practicing 2.3 Assessment and evaluation

Keyword : The Wisdom , Trua-k'nal , Surin Province

บทนำ (Introduction)

ดนตรีเป็นวัฒนธรรมของทุกชนชาติ ไม่ว่าจะชาติใดก็ตามจะรุ่งเรืองได้ย่อมต้องมีการสะสม และถ่ายทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง ความต้องการที่จะให้ดนตรีคงอยู่ และเกิดพัฒนาดนตรีนั้น สามารถทำได้หลากหลายวิธี การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ การส่งเสริม รวมทั้งการอนุรักษ์ เป็นอีกหนึ่งในหลายวิธีที่จะทำให้วัฒนธรรมการดนตรีคงอยู่

ดนตรีมีบทบาทและมีความสำคัญทั้งทางเศรษฐกิจ ทางสังคมและทางวัฒนธรรม ในทางเศรษฐกิจเกิดธุรกิจทางด้านดนตรีอย่างหลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ได้แก่ การฟังเพื่อความบันเทิง หรือเพลิตเพลิน เป็นหลัก อาทิเช่น เพลงป๊อปปูล่า เพลงร็อก และเพลง ลูกทุ่ง เป็นต้น ส่วนเพลงประเภทเพลงคลาสสิก เพลงไทยเดิม และเพลงพื้นบ้านนั้น มีความนิยมค่อนข้างน้อยจึงไม่นิยมลงทุนไปกับบทเพลงประเภทดังกล่าว ในทางตรงกันข้าม หากต้องการส่งเสริมทางด้านวัฒนธรรมหรือการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรี มักนิยมนำมาส่งเสริม หรือ สืบทอด ดนตรีที่นำมาใช้ในการอนุรักษ์มักเป็นดนตรีไทยและดนตรีพื้นบ้านนั่นเอง ซึ่งดนตรีไทย และดนตรีพื้นบ้านถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญ ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านมักได้รับความสนใจ ในกลุ่มผู้ที่ทำงานพัฒนาเพื่อประสานความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับความรู้พื้นบ้านเข้าด้วยกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2549) การถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาทางดนตรี เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ ผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอด คือ ครู สิ่งที่ครูถ่ายทอดให้ศิษย์เป็นเนื้อหาวิชา หรือความรู้ทักษะด้านคุณธรรมและนิสัยที่ดีนั้น ใช้วิธีการถ่ายทอดด้วยการอบรมบอกกล่าวแก่ศิษย์ ได้รับการซึมซับตามกระบวนการทางสังคม (นฤมล บุลทิม, 2544)

จังหวัดสุรินทร์อยู่ทางตอนใต้ภาคอีสานของไทย มีกลุ่มชาติพันธุ์มาตั้งถิ่นฐาน นอกจากภาษาไทยแล้วยังมี ภาษาอื่นๆ ที่ประชากรในจังหวัดสุรินทร์ใช้กัน ได้แก่ 1. ภาษาเขมร 2. ภาษากวย (กวย หรือส่วย) และ 3. ภาษาไทยลาว (ภาษาอีสาน) ดนตรีพื้นบ้านชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ มีการสืบทอดกันมายาวนาน ได้แก่ ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ อีกทั้งยังมีดนตรีพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น เป็นภูมิปัญญา ของชาวบ้าน ดนตรีมีบทบาทในวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ ตั้งแต่เกิดจนตายพบการร้องเพลงกันตรึมในงานมงคลต่างๆ อาทิ งานแต่งงาน งานโกนจุก งานบวช การร้องตรึมในช่วงปีใหม่แบบดั้งเดิม การเจรียง การบรรเลง ตุ่มโหม่ง ในงานศพ เป็นต้น และยังมีการเล่นพื้นบ้านต่างๆ เช่น เรือมอันเร (การรำสาก) เรือมตรต (รำตรุษ) เจรียงขันตุง (การร้องตกเบ็ด) เป็นต้น เอกลักษณ์ที่มีลักษณะอันโดดเด่นของดนตรีพื้นบ้าน

ของชาวไทยเชื้อสายเขมรจังหวัดสุรินทร์ คือ การเล่นดนตรี ด้วยเครื่องดนตรีของท้องถิ่น เครื่องดนตรีที่นิยมและยัง สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เช่น เปยออหรือป้ออ สก๊วลหรือกลองกันตรึม และ ตรีวหรือซอกันตรึม เป็นต้น ดนตรีพื้นบ้านของชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ ยังคงมีการถ่ายทอดและคงอยู่ได้นั้น เกิดจากครุภูมิปัญญาที่ช่วยกันอนุรักษ์สืบสานรวมทั้งถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง แม้จะเป็นเพียงเล็กน้อยเฉพาะกลุ่มก็ตาม ในบรรดาเครื่องดนตรีตรีวเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายทำให้เกิดเสียงด้วยการสี มีความเป็นเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญา ของชาวไทยเชื้อสายเขมร เป็นองค์ความรู้สำคัญเกิดโดยการสร้างสรรคสืบทอดจากบรรพบุรุษ เกิดจากวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อที่ผ่านการฝึกฝนจนชำนาญในการบรรเลงจนเกิดเป็นภูมิปัญญาตรีวขึ้น ปัจจุบันยังคงมีการถ่ายทอดสืบทอดกันต่อเนื่องมาหลายอายุคน ตรีวมี 3 ขนาด ได้แก่ ตรีวแหบ ตรีวขนาด และตรีวทม โดยตรีวทั้ง 3 นั้นต่างมีลีลาในการบรรเลง มีบทบาทหน้าที่ในวงดนตรีมีการดำเนินทำนองที่แตกต่างกัน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญา ตรีวขนาดจังหวัดสุรินทร์ ทั้งนี้เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และเพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบทอด ภูมิปัญญาตรีวขนาดที่มีมาช้านานให้คงอยู่ อีกทั้งยังเป็นต้นแบบในการศึกษาและการถ่ายทอดภูมิปัญญาดนตรีพื้นบ้านอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาตรีวขนาดในสังคมวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของครุภูมิปัญญาตรีวขนาด จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก มีขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้ สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาตรีวขนาด จากคณาจารย์สาขาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ และได้รับการแนะนำบุคคล ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 2 คน ได้แก่ นายธงชัย สามสี อาจารย์พิเศษสอนดนตรีกันตรึมให้กับนักศึกษาสาขาดนตรี และนายเผย ศรีสวาท ศิลปินภูมิบ้านภูมิเมืองจังหวัดสุรินทร์ เมื่อผู้วิจัยได้เข้าพบและสัมภาษณ์จึงได้รับการแนะนำบุคคลผู้ให้ข้อมูล 4 คน ได้แก่ นายทอม จันทนุภา นายเสรีอน มุ่งมี นายเอกภาพ ผาดโผน และนายบุญสม กงจักร จากนั้นได้เข้าเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์พบว่า นายเอกภาพ ผาดโผน (มณี ผาดโผน) อดีตมือตรีวขนาดวงดาร์ก็กันตรึมรีอค และนายบุญสม

กงจักร (วงก้องสุรินทร์) ศิลปินพื้นบ้านกันตรึม มีความเชี่ยวชาญการบรรเลงตรวักนาลและได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย แต่ปัจจุบัน ไม่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ลูกศิษย์ ผู้วิจัยจึงได้บุคคลผู้ให้ข้อมูลภูมิปัญญาตรวักนาล มีจำนวน 4 คน ได้แก่ 1) นายธงชัย สามสี 2) นายเผย ศรีสวาท 3) นายทอม จันทนุกา และ 4) นายเสร็อน มุ่งมี

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป คือ ลูกศิษย์ผู้ได้รับการถ่ายทอดตรวักนาล จำนวน 4 คน ได้แก่ นางสาวลัดดา รักษา นายพีระศักดิ์ รุ่งเรือง นายนิรันดร์ ขวัญยืน และนายอรรถพล บุหงา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการค้นคว้าหาข้อมูล การสำรวจ การทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี การดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงานวิจัย เป็นต้น และใช้วิธีการทาง มานุษยดนตรีวิทยา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกต ดังต่อไปนี้

2.1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ภาคสนาม ได้แก่ 1) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาตรวักนาล แบบสัมภาษณ์ลูกศิษย์ผู้ได้รับการถ่ายทอด และแบบสังเกต 2) อุปกรณ์ด้านโสตทัศนศึกษาช่วยในการเก็บข้อมูล ภาคสนาม ได้แก่ กล้องถ่ายภาพบันทึกภาพดิจิทัล อุปกรณ์บันทึกเสียง และสมุดจดบันทึก การเก็บรวบรวม ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

2.1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารจากเอกสารชั้นต้น จากอินเทอร์เน็ต และเอกสารชั้นรอง เช่น ตำราวิชาการ บทความวิชาการ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ เป็นต้น

2.1.2 ออกแบบและสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญา แบบสัมภาษณ์ลูกศิษย์ผู้ได้รับการถ่ายทอด และแบบสังเกต โดยให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย

2.1.3 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญา แบบสัมภาษณ์ศิษย์ผู้ได้รับการถ่ายทอด และแบบสังเกตที่ได้ออกแบบมา รวมทั้งการจดบันทึกคำตอบทั้งหมดของผู้ถูกสัมภาษณ์ ร่วมกับการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ นอกจากนี้แล้วในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยยังใช้แบบสังเกตในการเฝ้าดูพฤติกรรมการถ่ายทอดตรวักนาลร่วมกับการบันทึกภาพนิ่งและการบันทึกภาพเคลื่อนไหว

3. การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การตรวจสอบข้อมูล หลังจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบ โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบด้านข้อมูล

ประกอบด้วย 1) การรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับเอกสาร 2) การรวบรวมข้อมูลจากบุคคลหลายคน ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป 3) ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีที่ได้ศึกษาเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ และตรวจสอบสามเส้า ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล เป็นการใช่วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกันหลายวิธีการ ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ในประเด็นเดียวกัน ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามสัมภาษณ์พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบด้วย

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตและ การศึกษา เอกสารนำมาแยกเป็นประเด็นจากนั้นวิเคราะห์ ผู้วิจัยนำประเด็นข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ 2 ประเด็น ดังนี้

3.2.1 ภูมิปัญญาตรวักนาลในสังคมวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ 1) ภูมิปัญญาการสร้างตรวักนาล และ 2) บทบาทและการพัฒนาลักษณะทางกายภาพของตรวักนาล

3.2.2 กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของครูภูมิปัญญาตรวักนาล จังหวัดสุรินทร์ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ 1) กระบวนการถ่ายทอดตรวักนาลของครูธงชัย สามสี และ 2) กระบวนการถ่ายทอด ตรวักนาลของครูเผย ศรีสวาท 3) กระบวนการถ่ายทอดตรวักนาลของครูหอม จันทนุภา และ 4) กระบวนการถ่ายทอดตรวักนาลของครูเสรือน มุ่งมี

3.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับความมุ่งหมายของการวิจัย (IOC) มีขั้นตอน คือ 1) ออกแบบแบบสัมภาษณ์ 2 ชนิด คือ แบบสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาตรวักนาลและแบบสัมภาษณ์ลูกศิษย์ผู้ได้รับการถ่ายทอด 2) สร้างแบบสัมภาษณ์และทำการตรวจสอบเนื้อหา จากนั้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำ 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบหาความเที่ยงตรง 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้แก่

1) รองศาสตราจารย์พิภพ สอนไย อาจารย์ประจำวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2) ดร. สุชาติ หอมจันทร์ อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชวาล สนิทสันเทียะ อาจารย์ประจำหลักสูตรดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

$$\text{ค่า IOC โดยใช้สูตรดังนี้ } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ ΣR = ผลรวมคะแนนการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ
 N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การหาค่าดัชนี IOC แบ่งคะแนน 3 ระดับ คือ

ระดับคะแนน +1 ความหมาย ความสอดคล้องระหว่างรายการข้อความหรือวัตถุประสงค์
 หรือวัตถุประสงค์

ระดับคะแนน 0 ความหมาย ไม่แน่ใจว่าสอดคล้องหรือวัตถุประสงค์

ระดับคะแนน -1 ความหมาย ไม่สอดคล้องหรือไม่สามารถวัตถุประสงค์
 โดยมีเกณฑ์

ข้อความที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้

ข้อความที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ยังใช้ไม่ได้ ต้องปรับปรุง

ผลการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความ
 สอดคล้อง เท่ากับ 0.92

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ภูมิปัญญาดั้งเดิมในสังคมวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย
 2 ประเด็น ดังนี้

1.1 ภูมิปัญญาในการสร้างตราสัญลักษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการ ศึกษาโดยการสัมภาษณ์จาก
 ครูภูมิปัญญาและได้ตรวจสอบขั้นตอนจากลูกศิษย์ ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการสร้างตราสัญลักษณ์ได้ 4 ขั้นตอน
 ดังนี้

1.1.1 การสร้างตลือกตรัว ครูภูมิปัญญาเลือกมะพร้าวทั่วไปหาได้ตามท้องถิ่น
 นำมะพร้าวมาตัดเปิดหน้าเพื่อคว้านเนื้อออก ตัดเปิดหน้ามุกตรัวให้มีขนาดพอเหมาะสำหรับขึ้นหน้า
 ขัดผิวบริเวณรอบรอยตัด ขึ้นหน้าตรัวและขัดผิวกะลาให้เรียบทั้งกะลาอีกครั้ง เจาะรูใส่ตลือกตรัว และ
 เจาะตราปักตรัว

1.1.2 การขึ้นหน้ามุกตรัว นิยมนำหนังสัตว์มาขึ้นหน้า ได้แก่ หนังงูเหลือม หนัง
 ตะกวด หนังวัว หนังควาย หนังแพะ และหนังหี้อย่าง นากะลาที่คว้านเนื้อมะพร้าวเสร็จแล้วมาตัด
 เปิดหน้ามุกตรัว ให้มีขนาดพอเหมาะ ขัดผิวทำความสะอาดกะลาบริเวณรอบหน้ามุกตรัว ทากาว นำ
 หนังแช่น้ำและทำความสะอาด เจาะรูที่หนังสำหรับสอดลวดจากเครื่องตั้งหนัง จากนั้นค่อยๆ ตั้งหนัง
 ให้ตั้งทีละชนิดจนได้เสียงที่ต้องการจึงใช้ลวดรัดรอบหนังอีกครั้ง ทิ้งไว้ให้กาวแห้งสนิทจึงค่อยแกะลวด
 ออกและตัดตกแต่งหนังให้เรียบร้อยสวยงาม

1.1.3 การสร้างต้องตรัวและตระจีกตรัว ใช้ไม้เนื้อแข็ง ได้แก่ ไม้พะยุง ไม้ชิงชัน ไม้ค่าง ไม้มะเกลือ ไม้มะริด และไม้ประดู่ การสร้างต้องตรัวจะตัดไม้เป็นท่อนๆ ขนาดตามต้องการ ลบเหลี่ยมด้วยกบไสไม้ แล้วนำเข้าเครื่อง กลึงจนได้ต้องตรัวขนาดและรูปทรงตามที่ต้องการแล้ว เจาะรูตระจีกตรัวบริเวณกบาลตรัว สำหรับตระจีกตรัวนั้นจะตัดไม้เป็นท่อนๆ ความยาวประมาณ 10 นิ้ว กว้างประมาณ 2 นิ้ว หนาประมาณ 2 นิ้ว นำมาไสด้วยกบไสไม้ให้เรียบโดยข้างหนึ่งเรียบเล็กกว่าอีกข้างหนึ่ง จากนั้นจึงนำเข้าเครื่องกลึงเพื่อกลึงเป็นรูปทรงต่างๆ

1.1.4 การสร้างฉนวนตรัว ตัดไม้เป็นท่อนๆ นำมาขึ้นรูปและเหลาให้ได้รูปโค้งให้มีความยาว ประมาณ 29 -30 นิ้ว นำฉนวนตรัวมาขัดด้วยกระดาษทรายให้ผิวเกลี้ยง ทาด้วยแล็กเกอร์ เจาะรูสำหรับร้อยกเสฉนวน กเสฉนวนทำจากเอ็นตกลานำมาเข้าเครื่องสำหรับกักเส้นเอ็น ให้ได้ประมาณ 150 รอบ นำด้ายพันรอบเส้นเอ็น ให้แน่น นำกเสฉนวนที่กักเส้นเรียบร้อยแล้วมาสาาง เพื่อให้เส้นเอ็นเรียงเส้น แล้วจึงนำมาร้อยเข้ากับฉนวนตรัว

1.2 บทบาทและการพัฒนาลักษณะทางกายภาพของตรัวกนาล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา บทบาทและการพัฒนาลักษณะทางกายภาพของตรัวกนาลโดยการสัมภาษณ์จากครุภูมิปัญญา แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

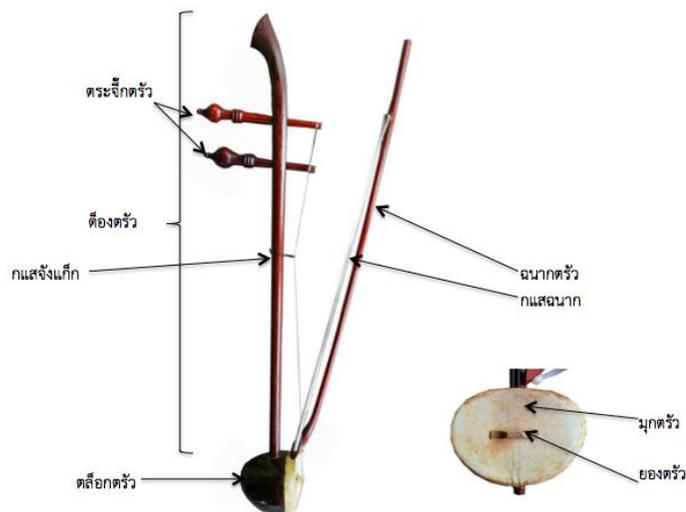
1.2.1 บทบาทของตรัวกนาล จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์ทางด้าน ศิลปะและ วัฒนธรรม โดยเฉพาะวงดนตรีพื้นบ้าน ที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจหลายอย่าง เช่น วงต๋มโหม่ง วงปี่พาทย์ วงมโหรี และ วงกันตรึม เป็นต้น ตรัวกนาลเป็นเครื่องดนตรีที่ประสมวงอยู่ใน มโหรีและวงกันตรึม

1.2.2 การพัฒนาลักษณะทางกายภาพของตรัวกนาล ปัจจุบันมีการพัฒนาลักษณะ ทางกายภาพของเครื่องดนตรีเป็นไปอย่างหลากหลาย แบ่งลักษณะทางกายภาพของตรัวกนาลออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1) ตลือกตรัว หรือกะโหลกซอ นิยมทำจากมะพร้าว และกระดองเต่า ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) มุกตรัว มีพัฒนาการในการใช้วัสดุ คือ ทำจากต้นจิว แผ่นโพเมก้า และ หนังสัตว์ (2) ตราปูกตรัว หรือกันซอ ในการเจาะตราปูกตรัว เดิมไม่มีรูปแบบตายตัว โดยเจาะ เป็นรูปทรงง่ายๆ เช่น วงกลมหรือแฉกสลักเป็นรูป ลวดลายต่างๆ ตามความถนัดหรือฝีมือของช่าง ปัจจุบันนิยมเจาะรูตราปูกตรัว ประกอบด้วย 3 ส่วน เป็นหลัก คือ รูวงกลมตรงกลางเปรียบเสมือนบท เพลงครูกันตรึม รูรูปหัวใจ 4 ดวงแทนนักดนตรีจำนวน 4 คนในวง กันตรึมและรูวงกลม 8 รูด้านนอก หมายถึงทิศทั้งแปด (3) ยองตรัว หรือยองซอ นิยมทำจากไม้เนื้ออ่อนหรือไม้ไผ่

2) ต้องตรัว หรือด้ามซอ ทำจากไม้เนื้อแข็ง ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ (1) กบาลตรัว หรือส่วนบนของด้ามซอ ปัจจุบันนิยมทำเป็นรูปทรงต่าง ๆ (2) ตรีจี้กตรัว หรือลูกบิดซอ ทำจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ชิงชัน ไม้ประดู่ ปัจจุบันตรีจี้กตรัวมีหลายรูปทรงหลายรูปแบบ แต่ที่นิยมมากที่สุด คือ กลิ้งหัวด้านบนสุด เป็นรูปยอดเจดีย์ ก้นหอย ไทโบราณ และรวงข้าว (3) กแสจ้งแก็ก หรือรัดอกซอ เดิมทำจากสายไหมพันเป็นเกลียว ปัจจุบันนิยมใช้สายไฟ เพราะมีความแข็งแรง เหมาะสมกับสายเบรกรถจักรยานและสายกีตาร์ไฟฟ้า และ (4) กแสตรัว หรือสายซอ มี 2 สาย เดิมทำจากเส้นไหมพันเป็นเกลียว ต่อมาได้มีการพัฒนาเปลี่ยนจากสายไหมเป็นสายจากเบรกรถจักรยานเพราะมีความคงทนกว่าและในปัจจุบันได้ใช้สายกีตาร์ไฟฟ้าแทนเนื่องจากหาซื้อได้ง่ายและสะดวกกว่า

3) ฉนากตรัว หรือ คันชักซอ ทำจากไม้เนื้อแข็ง ยาวประมาณ 26 - 30 นิ้ว เหลาโค้งให้ได้รูป ใช้ยึดกแสฉนาก หรือสายคันชักเดิมทำจากใยของรกมะพร้าว หรือทำจากหางม้าจริง ปัจจุบันใช้สายเอ็นประมาณ 300 เส้น มัดรวมกันใช้หมุดหรือน็อตยึดไว้กับฉนากตรัว

ภาพที่ 1 ส่วนประกอบตรัวกนาล

2. กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของครุภูมิปัญญาตรัว จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย ประเด็นการศึกษา 3 ประเด็น ได้แก่ ขั้นการรับศิษย์ ขั้นการเลือกบทเพลงในการถ่ายทอด และขั้นกระบวนการถ่ายทอดและประเมินผล

2.1 กระบวนการถ่ายทอดตรรกะของครูธงชัย สามสี มีดังนี้

1. ขั้นการรับศิษย์ ผู้วิจัยแบ่งประเภทผู้เรียนออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุรินทร์ 2) บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจ และ 3) นักเรียน โรงเรียนต่างๆ ที่ครูธงชัย สามสี จัดค่ายดนตรีกันตรึม

2. ขั้นการเลือกบทเพลงในการถ่ายทอด พบว่า ครูธงชัย สามสี ให้ความสำคัญกับพื้นฐานการบรรเลงที่ถูกต้อง ใช้วิธีการถ่ายทอดแบบผสมผสานระหว่างการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะและการใช้โน้ตเพลงประกอบการถ่ายทอด โดยกำหนดบทเพลงในการถ่ายทอดบทเพลงเบื้องต้นในคู่มือการฝึกซอกันตรึมเบื้องต้นไว้ 20 บทเพลง เช่น ปการันเจก อ้ายลำแบ อ้ายกลาย อ้ายสารยัง มวงกลองโจดและอันซอแสงนงนกลาย เป็นต้น

3. ขั้นกระบวนการถ่ายทอดและประเมินผล ก่อนทำการสอนจะให้ผู้เรียนไหว้ครู เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและระลึกถึงครูบาอาจารย์ และเป็นความเชื่อว่าได้บอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์และครูที่ล่วงลับไปแล้ว ให้ทราบ ว่าครูธงชัย สามสี จะถ่ายทอดบทเพลงกันตรึมให้แก่ลูกศิษย์ กระบวนการถ่ายทอดตรรกะ แบ่งเพลงออกเป็นลำดับขั้นตามความง่ายไปหายาก ตามลักษณะการใช้นิ้วและการใช้คันทัก กระบวนการถ่ายทอดตรรกะของครูธงชัย สามสี ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การปรับพื้นฐานการบรรเลง 2) ฝึกสี่สายเปล่า และ ฝึกสี่กดสาย 3) ฝึกสี่สลับคันทัก 4) ฝึกสี่สลับตัวโน้ต 5) ฝึกปฏิบัติบทเพลง 6) การเพิ่มเติมทักษะอื่นๆ และ 7) การวัดผลประเมินผล

2.2 กระบวนการถ่ายทอดตรรกะของครูเผย ศรีสวาท มีดังนี้

1. ขั้นการรับศิษย์ พบว่า ผู้ที่มีมาทั้งนักเรียน นักศึกษาและชาวบ้านทั่วไป ที่มีใจรักในดนตรี พื้นบ้านสุรินทร์ เน้นว่าต้องมีใจรัก มีความขยัน และอดทน สามารถว่ากล่าว ตักเตือนได้

2. ขั้นการเลือกบทเพลงในการถ่ายทอด พบว่า ได้นำบทเพลงครุมาเป็นบทเพลงแรกในการฝึก บทเพลงครุประกอบด้วย 6 เพลง ได้แก่ เพลงต้นฉิ่ง เพลงหางยาว เพลงปิ่นตลิ่ง เพลงทรงปราสาท เพลงสมัย และเพลงตะนาว หลังจากบรรเลงได้ทั้ง 6 เพลงแล้ว จึงสอนเพลงอื่นๆ ต่อไป

3. ขั้นกระบวนการถ่ายทอดและประเมินผล จะให้ผู้เรียนได้มอบตัวเป็นลูกศิษย์ ก่อนเริ่มเรียน เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและระลึกถึงครูบาอาจารย์ อีกทั้งยังเป็น ความเชื่อว่าได้บอกกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และครูที่ล่วงลับ ไปแล้วให้ทราบว่า ครูเผย ศรีสวาท จะถ่ายทอดบทเพลงให้แก่ลูกศิษย์ และเพื่อให้ลูกศิษย์คนอื่นๆ ทราบว่าบุคคลที่ มอบตัวเป็นลูกศิษย์ และครูได้ยินได้รับเป็นลูกศิษย์ ใช้วิธีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ บรรเลง เป็นทำนองสั้นๆ ให้ลูกศิษย์ ได้สังเกตและฟังจากนั้น จึงให้ฝึกตาม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การฝึกสี่ไล่เสียง 2) การฝึก บทเพลงครุโมหรี 3) การเพิ่มทักษะอื่นๆ และ 4) การวัดผลประเมินผล

2.3 กระบวนการถ่ายทอดตรรกะของครูทอม จันทนภา มีดังนี้

1. ขั้นการรับศิษย์ พบว่า ผู้ที่มาเรียนตรรกะ มีทั้งนักเรียน นักศึกษาและชาวบ้านทั่วไป ที่มีใจรักในดนตรีพื้นบ้านสุรินทร์ เน้นว่าต้องมีใจรัก มีความขยัน และอดทน สามารถว่ากล่าวตักเตือนได้

2. ขั้นการเลือกบทเพลงในการถ่ายทอด พบว่า บทเพลงที่ถ่ายทอดเบื้องต้นขึ้นอยู่กับความสามารถ ความจำของลูกศิษย์ และการใช้งานเป็นหลัก

3. ขั้นกระบวนการถ่ายทอดและประเมินผล พบว่า จะให้ผู้มาขอเรียนได้ทำการไหว้ครูก่อน เพื่อฝากตัวเป็นลูกศิษย์ และเป็นการระลึกถึงครูบาอาจารย์ กระบวนการถ่ายทอดตรรกะ ใช้วิธีการถ่ายทอด แบบมุขปาฐะ โดยการบรรเลงเป็นทำนองสั้นๆ ให้ลูกศิษย์ได้สังเกตและฟัง จากนั้นจึงให้ฝึกปฏิบัติตาม การถ่ายทอดบทเพลงแต่ละ บทเพลงนั้นได้คำนึงถึงความสามารถและปฏิภาณไหวพริบของผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้แล้วยังได้สอดแทรกความรู้ ต่างๆ เช่น การบำรุงรักษาซอหม่แซมเครื่องดนตรี เป็นต้น กระบวนการถ่ายทอดตรรกะ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การฝึกตั้งสาย 2) การฝึกสีสายเปล่าและฝึกสีไล่เสียง 3) การฝึกปฏิบัติบทเพลง และ 4) การวัดผลประเมินผล

2.4 กระบวนการถ่ายทอดตรรกะของครูเสรีอน มุ่งมี มีดังนี้

1. ขั้นการรับศิษย์ พบว่า ผู้ที่มาเรียนตรรกะ มีทั้งนักเรียน นักศึกษาและชาวบ้านทั่วไป ที่มีใจรักในดนตรีพื้นบ้าน เน้นว่าต้องมีใจรัก มีความขยัน และอดทน สามารถว่ากล่าวตักเตือนได้

2. ขั้นการเลือกบทเพลงในการถ่ายทอด พบว่า ครูเสรีอน มุ่งมี เลือกบทเพลงในวงมโหรีมาใช้บทเพลงที่ถ่ายทอดเบื้องต้นขึ้นอยู่กับความสามารถ ความจำของลูกศิษย์ และการใช้งานเป็นหลัก

3. ขั้นกระบวนการถ่ายทอดและประเมินผล พบว่า จะให้ผู้มาขอเรียนได้ทำการไหว้ครูก่อน เพื่อฝากตัวเป็นลูกศิษย์และเป็นการระลึกถึงครูบาอาจารย์ ใช้วิธีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ โดยการบรรเลงเป็น ทำนองสั้นๆ ให้ลูกศิษย์ได้สังเกตและฟัง จากนั้นจึงให้ฝึกปฏิบัติตาม การถ่ายทอดบทเพลงแต่ละบทเพลงนั้น ได้คำนึงถึง ความสามารถและปฏิภาณไหวพริบของผู้เรียน นอกจากการสอนเพลงให้แล้วยังได้สอดแทรกความรู้ ต่างๆ เช่น การบำรุง รักษา ซอหม่แซมเครื่องดนตรี เป็นต้น กระบวนการถ่ายทอดตรรกะของ ครูเสรีอน มุ่งมี ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) การฝึกตั้งสายกับฝึกไล่เสียง 2) การฝึกปฏิบัติบทเพลง และ 3) การวัดประเมินผล

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ภูมิปัญญาตรวักนาลในสังคมวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายเขมรจังหวัดสุรินทร์ มีลักษณะทางกายภาพเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ใช้เวลาในการสร้างไม่นานเนื่องจากการเลือกใช้วัสดุและเครื่องมือที่หาง่ายหรือมีการประดิษฐ์ ดัดแปลงจากอุปกรณ์เครื่องมือทั่วไป ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ เหมือนเครื่องสายประเภทสีทั่วไป มีการเลือกสรรวัสดุในการนำมาสร้างเป็นเครื่องดนตรีเหมือนกับการผลิตเครื่องดนตรีในแถบภูมิภาคนี้ทั่วไปโดยเฉพาะไม้ชนิดต่าง ๆ สอดคล้องกับตั้งปณิธาน อารีย์ (2554) ได้ศึกษารวมวิธีการสร้างซอฮู้ของครูธีรพันธุ์ ธรรมานุกูล และอธิบายถึงคุณสมบัติของไม้ประเภทต่าง ๆ ที่นำมาทำคันทวน ลูกบิดและคันทักของซอฮู้ เช่น ไม้ชิงชัน ไม้พยุง มีความเหนียว ความแกร่งและความยืดหยุ่นของเนื้อไม้ระดับปานกลาง ไม้มะเกลือมีความเหนียว ความแกร่ง และความยืดหยุ่น ของเนื้อไม้มีมากที่สุด เป็นต้น นอกจากนี้เรื่องสีของเนื้อไม้ที่ให้ความแตกต่างกันแล้ว ความแกร่งและน้ำหนักของไม้จะให้ความทนทานและแข็งแรงแตกต่างกัน การเลือกไม้ของครูภูมิปัญญาตรวักนาลนอกจากจะเลือกใช้ไม้ที่มีตามท้องถิ่น ซึ่งมีราคาถูกแล้วยังคำนึงถึงคุณสมบัติและคุณภาพเมื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องดนตรีอีกด้วย

ลักษณะเฉพาะของตรวักนาลอีกประการ คือ ต่อกตรวักที่ทำจากวัสดุหาได้ตามท้องถิ่นทั้ง กะลา มะพร้าวและกระดองเต่า ครูภูมิปัญญาตรวักนาลได้คิดวิธีการทำต่อกตรวักจากวัสดุอื่น ๆ หลายชนิด ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและสวยงาม เช่น รูปร่างของกะลามะพร้าวไม่กำหนดขนาดตายตัว เพียงแต่เน้นย้ำว่าเนื้อกะลาต้องค่อนข้างหนาและแข็ง ขนาดนั้นไม่ใหญ่ไม่เล็กเกินไป แต่ถ้าหาไม่ได้มีขนาดเท่าใดก็สามารถประยุกต์นำมาใช้ได้เช่นกัน แตกต่างจากการเลือกมะพร้าวในการทำซอฮู้ ตามที่ปณิธาน อารีย์ (2554) ได้อธิบายในการศึกษารวมวิธีการสร้างซอฮู้ของครูธีรพันธุ์ ธรรมานุกูล ว่ามะพร้าวที่ทำมาทำซอฮู้คือ มะพร้าวพันธุ์ซอ นิยมปลูกในแถบจังหวัดสมุทรสงคราม มะพร้าวพันธุ์ซอนี้ไม่ได้ปลูกเพื่อนำมากินหรือประกอบอาหาร ปลูกเพื่อนำมาทำเป็นกะโหลกซอฮู้หรือซอสามสาย โดยเฉพาะ ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ซอฮู้ที่ทำจากมะพร้าวพันธุ์ซอมีราคาค่อนข้างสูง แตกต่างจากตรวักนาลที่เลือกใช้มะพร้าวที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่หาง่ายและมีราคาถูก

การเจาะตราปูกตรวักที่กลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ คือลวดลายมีความเรียบง่าย แม้ว่าจะไม่มีการแกะลายที่งดงามวิจิตรอย่างซอฮู้แต่ก็ให้คุณภาพเสียงที่ดีดังกังวาน เนื่องจากครูภูมิปัญญาเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางด้าน การเป็นนักดนตรีแล้วจึงมีความรู้ความสามารถทางด้านช่าง เมื่อคิดสร้างเครื่องดนตรีจึงมีทักษะในการฟัง เมื่อเจาะตราปูกตรวักประสบการณ์ทางด้านช่างและนักดนตรี จึงทำให้ทราบว่าปริมาณและขนาดของรูเท่าใดจึงเหมาะสมกับกะลามะพร้าว และให้คุณภาพเสียงที่ดี ดังกังวาน เหมาะสมกับการนำไปใช้ในวงดนตรี สอดคล้องกับ สุคำ แก้วศรี (2553) อธิบายว่าช่าง

ผลิตสละและซึ่งมักเป็นนักดนตรีที่มีความรู้ความสามารถทางช่าง แตกต่างจากช่างทำซออยู่ ตามที่ ปณิธาน อารีย์ (2554) ที่ได้อธิบายว่าผู้ผลิตซออยู่เป็นช่างคนละคนกับช่างแกะสลักลายของ กะลามะพร้าวซอ

การขึ้นหน้ามุกตรัว โดยใช้หนังสัตว์ชนิดต่างๆ มาขึ้นหน้า ตั้งแต่หนังงู หนังงูหลาม หนังวัว หนังควาย หนังแพะ หนังตะกวด และหนังเหี้ย สามารถนำมาใช้ขึ้นหน้ามุกตรัวได้อย่างหลากหลาย ชนิดตามแต่จะหาได้ทำให้สะดวกและรวดเร็วในการผลิตเครื่องดนตรี ต้องตรัวมีการทำกบาลตรัว และตระจีกตรัวเป็นรูปทรงต่าง ๆ ให้สวยงามซึ่งกบาลตรัวและตระจีกตรัวนั้นไม่กำหนดว่าต้องมี ลักษณะของรูปทรงแบบใดเฉพาะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับช่าง และเจ้าของผู้สั่งทำตรัวกนาล่ามีความชอบ หรือความสามารถในการกลึงมากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้แล้วยังมีพัฒนาการในการนำวัสดุมาใช้อย่างมีลำดับ ตั้งแต่การนำใยของร กมะพร้าว หางม้า และเอ็นสำหรับตกปลามาใช้ทำกบาลตรัว รวมถึงสายซอที่เดิมทำจากเส้นไหมพัน เป็นเกลียวพัฒนามาใช้สายเบรครถจักรยานหรือแม้กระทั่งปัจจุบันใช้สายกีตาร์ไฟฟ้า ซึ่งให้คุณภาพ และเสียงที่แตกต่างกันรวมถึงอายุการใช้งานที่แตกต่างกันอีกด้วย จะเห็นได้ว่าในด้านลักษณะทาง กายภาพของตรัวกนาลนั้น มีพัฒนาการทางด้านรูปทรงรูปร่างรวมทั้งพัฒนาการของการใช้วัสดุมา สร้างเป็นตรัวกนาลให้เหมาะสมกับปัจจุบัน สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจาย (Diffusion Theory) โดยเฉพาะการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากวัฒนธรรมหนึ่งไปอีกรัวัฒนธรรม หนึ่ง ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาศิลปะวิทยาการและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่ง คุรุภูมิปัญญาได้มีการคิดและ ทดลองใช้วัสดุหลายชนิดในการสร้างตรัวกนาลให้สวยงามและมีคุณภาพเสียงที่ดีให้เหมาะ กับการใช้ งานและการประสมวงต่าง ๆ ภูมิปัญญาในการสร้างตรัวกนาลก็สืบทอดกันมาและได้มีการพัฒนา รูปแบบการสร้างให้เหมาะสมกับการใช้งาน จนในปัจจุบันตรัวกนาลจึงมีรูปร่างและคุณภาพของเสียง ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทยเชื้อสายเขมร

จากภูมิปัญญาการสร้างตรัวกนาลและการเลือกใช้วัสดุในการสร้างตรัวกนาล ทำให้นักดนตรี พื้นบ้านหรือสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านกันตรึมและมโหรีสามารถจัดซื้อได้ ง่ายและสะดวก เนื่องจากมีราคาไม่แพง ทำให้เป็นที่นิยมก่อตั้งเป็นวงดนตรีเพื่อใช้เป็นกิจกรรมของ โรงเรียน ชุมชน รวมทั้งตั้งเป็นวงดนตรีเพื่อใช้ประกอบเป็นอาชีพได้ง่ายและสะดวกแก่นักดนตรี พื้นบ้านที่ว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรมก็มารับจ้างเล่นดนตรีประกอบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสาย เขมรในจังหวัดสุรินทร์และใกล้เคียง ทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่งสอดคล้องกับแนวคิด และทฤษฎีความเข้มแข็งของชุมชน โกวิท พวงงาม (2553 : 224) ได้อธิบายว่า หลักการสร้าง ความ เข้มแข็งชุมชน คือ การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต

ต้องพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนร่วมรับผิดชอบและรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง และการส่งเสริมการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนแบบร่วมคิดร่วมทำและร่วมเรียนรู้ ประกอบด้วย กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพ และเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคม การค้นหาศักยภาพ และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการทำแผนความต้องการของชุมชนและการสร้างประชาคม การรวมกลุ่มของ คนในชุมชนสังคมวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายเขมรจังหวัดสุรินทร์ เพื่อจัดทำวงก้นตรึมให้เกิดขึ้นในชุมชน จนเกิดความสำเร็จสามารถรับงานแสดงเป็นอาชีพอีกทางหนึ่งเกิดขึ้นจากการต้องการหารายได้เพิ่มขึ้น ความต้องการแก้ปัญหาภายในชุมชน การส่งเสริมจากหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ และ ความต้องการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาถิ่นตรึมให้คงอยู่ต่อไป

2. กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของครูภูมิปัญญาตรึม จังหวัดสุรินทร์ พบว่า มีวิธีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ ตามที่ตนได้เรียนมา สอดคล้องกับ ภาณุวัฒน์ คำฤกษ์ (2557) ที่ได้ศึกษา กระบวนการสืบทอดดนตรีผู้ไทบ้านคำม่วง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี กิจชัย ส่องเนตร (2554) ศึกษาเรื่องการสืบทอดสะล้อในวัฒนธรรมดนตรีล้านนา ที่ผู้สอนหรือครูภูมิปัญญาถ่ายทอดความรู้ และทักษะโดยใช้การถ่ายทอดแบบมุขปาฐะเป็นหลัก และเสริมด้วยองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ รวมทั้ง หลักการปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้แล้วจากการขอฝากตัวเป็นศิษย์ ก็เป็นอีก วัฒนธรรมประเพณีสำคัญที่ศิษย์พึงกระทำต่อครู สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในการรับศิษย์หรือการมอบ ตัวเป็นศิษย์ทั่วไปในประเทศไทย สอดคล้องกับทฤษฎีการหน้าที่นิยม จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์และคณะ (2545. 8-9) งามพิศ สัตย์สงวน (2558. 32-34) และยศ สันตสมบัติ (2556. 28-33) สรุปแนวคิด และทฤษฎีได้ว่า สังคมๆ หนึ่งต่างมีหน้าที่ โดยหน้าที่ดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการ ของ กลุ่มคนหรือสมาชิกในสังคม เช่น ความต้องการเกี่ยวกับปัจจัย 5 ความต้องการทางด้านจิตใจ เกี่ยวกับความเชื่อ เป็นต้น การขอฝากตัวเป็นศิษย์หรือการมอบตัวเป็นศิษย์ต่างมีกระบวนการ พิธีที่แสดง ความเคารพต่อครูและการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพบูชา การจัดเตรียมนำดอกไม้ธูปเทียนหรือ เครื่องเช่นไหว้ ต่างๆ เป็นการแสดงความอ่อนน้อมของศิษย์ต่อครู และเพื่อให้ศิษย์ได้ประพฤติปฏิบัติ ตัวอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมถิ่นตรึมผ่านสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้ศิษย์พร้อมที่จะถูกรวมสั่งสอนตาม วัฒนธรรมและประเพณีของครูภูมิปัญญาถิ่นตรึม รวมทั้งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและภูมิใจใน วิชาชีพถิ่นตรึมให้แก่ศิษย์อีกด้วย

การสอนเน้นการอธิบาย การสาธิตให้ทำตามซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ หรือจนกว่าจะ จดจำได้ โดยสอนจากง่ายไปหายาก เมื่อศิษย์ติดขัดหรือครูเห็นว่าบรรเลงผิดเพี้ยนจะรีบแก้ไขทันทีโดย ไม่ปล่อยให้ผ่านเลยไป เมื่อสอนจนจบท่อนเพลงหรือจบเพลงแล้วจะให้ทบทวนก่อนที่จะขึ้นเพลงใหม่

เมื่อสอนผ่านไปได้สักระยะครูจะสังเกตว่าศิษย์สามารถบรรเลงร่วมกับวงได้หรือยัง ถ้าสามารถบรรเลงได้ก็จะให้ทดลองบรรเลงกับวงดนตรีเวลาว่าง หากยังบรรเลงไม่คล่องก็จะให้บรรเลงเครื่องประกอบจังหวะง่ายๆ แทน เช่น กรับ เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีด้านวิธีการถ่ายทอดดนตรี ศันสนีย์ จะสุวรรณ (2549 : 149-152) ที่ได้อธิบายถึงกระบวนการถ่ายทอดดนตรีไทยว่าใช้ความใกล้ชิด ความเป็นกันเองแบบญาติในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ การต่อเพลงพิจารณาตามความถนัดของศิษย์แต่ละคน โดยการสร้างประสบการณ์ให้ศิษย์ด้วยการฟังจากครูบรรเลง เพื่อให้เกิดความรู้กว้างขวางเพื่อที่จะได้นำเทคนิคมาประยุกต์ใช้ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ การที่ครูภูมิปัญญาได้ให้โอกาสแก่ศิษย์ได้บรรเลงร่วมกับวงดนตรีอาชีพหรือกับครูนั้นทำให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และทำให้ศิษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับขั้นตอนของการแสดงดนตรีหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย

นอกจากนี้แล้วยังพบว่า ครูธงชัย สามสี มีวิธีกระบวนการถ่ายทอดเพิ่มเติมจากการสอนแบบมุขปาฐะ คือ การใช้คู่มือการฝึกชอกันตรึมเบื้องต้นสำหรับศิษย์ที่ไม่มีพื้นฐานและสำหรับการเรียนการสอนให้กับนักเรียน นักศึกษาจำนวนคราวละหลายๆ คน โดยผสมผสานการเรียนแบบโบราณกับการใช้โน้ตอักษรไทย และโน้ตดนตรีตะวันตก พร้อมแบบฝึกแต่ละบทเพลง สอดคล้องกับ กิจชัย ส่องเนตร (2554) ศึกษาเรื่องการสืบทอดสละโอโน้ตวัฒนธรรมดนตรีล้านนา พบว่ากลุ่มครูผู้สอนให้ความสำคัญในการสอนท่องโน้ต และนิพนธ์ กล้ากลมจิตร (2556) ที่ได้ศึกษาวิธีการถ่ายทอดดนตรีไทยในโรงเรียนและบ้านดนตรีไทย พบว่าการถ่ายทอดในโรงเรียนมีการสาธิตพร้อมแจกโน้ตเพลง ซึ่งมีความเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียนและเวลาในการถ่ายทอด ผู้เรียนสามารถนำโน้ตเพลงหรือแบบฝึกทักษะไปทบทวนภายหลังได้ ทั้งนี้นอกจากศิษย์หัดใหม่จะได้ใช้เรียนรู้เพิ่มเติมแล้ว ศิษย์ที่สามารถบรรเลงได้แล้วก็นำไปต่อยอดสอนหรือเผยแพร่การบรรเลงตรัวงนาลได้อีกด้วย

บทเพลงสำหรับฝึกตรัวงนาลเบื้องต้นของครูทั้ง 4 คน มีความแตกต่างกัน โดยครูเผย ศรีสวาท และครูเสรีอน มุ่งมี จะถ่ายทอดบทเพลงของตรัวงนาลในวงมโหรี ครูธงชัย สามสี และครูทอม จันทนุภา ถ่ายทอดบทเพลงของ ตรัวงนาลในวงกันตรึม ครูเผย ศรีสวาท นำมาบทเพลงครูในวงมโหรีที่ถ่ายทอดเป็นบทเพลงเริ่มต้นสำหรับฝึกหัดนั้นสืบทอดมาจากครูบาอาจารย์ ต่างจากครูเสรีอน มุ่งมี ที่เลือกบทเพลงจากการนำไปใช้และความเหมาะสมกับศิษย์ ครูธงชัย สามสี นำบทเพลงกันตรึมโดยคัดบทเพลงที่มีทำนองสั้น ๆ และง่ายมาเป็นบทเพลงสำหรับฝึกหัด ครูทอม จันทนุภา นำบทเพลงกันตรึมที่เน้นการนำไปใช้งานต่าง ๆ ที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะ (Research Suggestions)

1. หน่วยงานการศึกษาหรือองค์กรส่วนท้องถิ่น สามารถนำเอางานวิจัยนี้ไปเขียนเป็นโครงการหรือกิจกรรมสืบสานอนุรักษ์การสืบทอดภูมิปัญญาตรวักนาล โดยกำหนดให้มีโครงการช่วงปิดภาคการศึกษาและให้ครูภูมิปัญญามายถ่ายถอดให้กับนักเรียนหรือผู้สนใจ ซึ่งเป็นการร่วมกันสืบสานภูมิปัญญาตรวักนาลในจังหวัดสุรินทร์ต่อไป

2. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาภูมิปัญญาตรวักนาลในจังหวัดสุรินทร์ ผลจากการศึกษาหากสามารถถอดออกมาเป็นบทเรียนหรือสามารถนำไปเขียนเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อใช้ในสถานศึกษาและมีการขอความอนุเคราะห์เชิญครูภูมิปัญญามาเป็นวิทยากรในการถ่ายถอดให้กับโรงเรียน อาจจะทำให้เห็นกระบวนการถ่ายถอดภูมิปัญญาตรวักนาลที่ชัดเจนขึ้น

3. บทเพลงสำหรับตรวักนาลที่ครูภูมิปัญญาได้ถ่ายถอดให้กับศิษย์นั้นเป็นเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะ ของครูแต่ละคน ส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการบันทึกโน้ตบทเพลงต่าง ๆ อีกทั้งครูภูมิปัญญา ก็มีอายุค่อนข้างมาก เพื่อป้องกันการสูญหายและความคลาดเคลื่อนของทำนองเพลงควรทำการศึกษา บทเพลงและทำการบันทึกโน้ตไว้ทั้งโน้ตไทยและโน้ตดนตรีตะวันตก

เอกสารอ้างอิง (References)

- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- กิจชัย ส่องเนตร. (2554). การถ่ายถอดสละโอในวัฒนธรรมดนตรีล้านนา. (วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณฑิต). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2558). การวิจัยทางมานุษยวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตั้งปณิธาน อารีย์. (2554). กรรมวิธีการสร้างขอฐูของครฐอิฐพัันธ์ ฐรรมานุกูล. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทอม จันทนุภา. (2560, 26 ตุลาคม) สัมภาษณ์.
- นฤมล บุลทิม. (2544). การศึกษาคุณลักษณะและกระบวนการถ่ายถอดของครฐไทยในอดีตและปัจจุบัน. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : คณะครฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์ กล้ากล่อมจิตร. (2556). การศึกษาวิธีการถ่ายถอดดนตรีไทยในโรงเรียนและบ้านดนตรีไทย. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: คณะครฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ภาณุวัฒน์ คำสือชัย. (2557). **กระบวนการสืบทอดดนตรีผู้ไทยบ้านคำม่วง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)**. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยศ สันตสมบัติ. (2556). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุคำ แก้วศรี (2553). **สล้อและซิ่ง : ภูมิปัญญาดนตรีพื้นบ้านล้านนา**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- คันสนีย์ จะสุวรรณ. (2549). **รายงานการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาในดนตรีไทย : รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของครอบครัว “นักดนตรี”**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2549). **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนการทัศน์และบทบาทในประชาสังคม)**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

